

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
 [Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

УДК 811.131.1

ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ КОМІЧНОГО У ПРАЦІ
ЛУЇДЖІ ПІРАНДЕЛЛО «L'UMORISMO»

Т. В. Лазер (м. Київ)

lazer.taras@gmail.com

аспірант кафедри іспанської та італійської філології Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка
 (Міністерство освіти і науки України)
 01601, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 14

У статті проаналізовано концепцію комічного, окреслену у теоретичній праці Луїджі Піранделло «L'Umorismo». Авторський підхід до розуміння гумору ліг в основу принципів вербалізації комічного у творах письменника, а також став базисом для інтерпретації його творів. У дослідженні викладено основні положення авторської концепції гумору, здійснено критичний аналіз його теорії з урахуванням поглядів сучасників письменника, зокрема Бенедетто Кроче, який принципово не сприймав теоретизування Л. Піранделло. Крім того, взято до уваги розробку Умберто Еко, який здійснив спробу пояснити наукові припущення Л. Піранделло з трьох різних позицій: визначення письменника він тлумачить як помилкове, як суто поетикальне, а також як парадоксально неможливе. У статті розглянуто критичну оцінку У. Еко і окреслено неточності інтерпретації італійського семіотика. У дослідженні висловлюється припущення, що спосіб ведення дискусії Л. Піранделло з сучасними йому науковцями щодо праці «L'Umorismo» міг мати маніпулятивний характер з метою актуалізації авторської концепції гумору. У перспективі результати дослідження можуть бути використані як для аналізу особливостей вербалізації комічного у творах Л. Піранделло, так і для тлумачення його творчості у цілому.

Ключові слова: гумор, вербалізація комічного, науковий дискурс, відчуття суперечливості, рефлексія, самоідентифікація.

ОСОБЕННОСТИ ИНТЕРПРЕТАЦИИ КОМИЧЕСКОГО В ТРУДЕ
ЛУИДЖИ ПИРАНДЕЛЛО «L'UMORISMO»

Т. В. Лазер (г. Киев, Украина)

lazer.taras@gmail.com

аспірант кафедри іспанської та італійської філології Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка
 (Міністерство освіти і науки України)
 01601, г. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 14

В статье проанализирована концепция комического, представленная в теоретическом труде Луиджи Пиранделло «L'Umorismo». Авторский подход к

© Лазер Т. В. [Лазер Т. В.] lazer.taras@gmail.com

Особливості інтерпретації комічного у праці Луїджі Піранделло «L'Umorismo» (Українською) [Особенности интерпретации комического в труде Луиджи Пиранделло «L'Umorismo»] (На укр. яз.)

(Проблеми прагматики [Проблеми прагматики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

пониманию юмора лег в основу принципов вербализации комического в произведениях писателя, а также стал базисом для интерпретации его произведений. В исследовании изложены основные положения авторской концепции юмора, осуществлен критический анализ его теории с учетом взглядов современников писателя, в частности Бенедетто Кроче, который принципиально не воспринимал теоретизирования Л. Пиранделло. Кроме того, была принята во внимание разработка Умберто Эко, который предпринял попытку объяснить научные предположения Л. Пиранделло из трех различных позиций: определение писателя он толкует как ошибочное, как чисто поэтикальное, а также как парадоксально невозможное. В статье рассмотрена критическая оценка У. Эко и отмечены неточности интерпретации итальянского семиотика. В исследовании высказывается предположение, что способ ведения дискуссии Л. Пиранделло с современными ему учеными по работе «L'Umorismo» мог носить манипулятивный характер с целью актуализации авторской концепции юмора. В перспективе результаты исследования могут быть использованы как для анализа особенностей вербализации комического в произведениях Л. Пиранделло, так и для толкования его творчества в целом.

Ключевые слова: юмор, вербализация комического, научный дискурс, ощущение противоречивости, рефлексия, самоидентификация.

SPECIFIC FEATURES OF THE COMIC INTERPRETATION IN
LUIGI PIRANDELLO'S «L'UMORISMO»

T. V. Lazer (Kyiv, Ukraine)

lazer.taras@gmail.com

PhD student, Department of Spanish and Italian philology, Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv

(Ministry of Education and Science of Ukraine)

14 Taras Shevchenko Blvd., Kyiv, Ukraine, 01601

The article analyzes the comic concept Luigi Pirandello presents in the theoretical work «L'Umorismo». The author's approach to the understanding of humour underlay the verbalization of the comic principles in writer's creativity, and became the basis for the interpretation of his works. The study outlines the main peculiarities of the author's humour concept interpretation, it contains a critical analysis of his theory, taking into account the views of the writer's contemporaries, such as Benedetto Croce, who did not accept at all L. Pirandello's theorizing. We also considered Umberto Eco's work, who attempted to explain the scientific L. Pirandello's assumptions from three different perspectives: he interprets the writer's definition as erroneous, as a part of his poetics, and as impossibly paradoxical. The article deals with Umberto Eco's critical assessment and points out the inaccuracies of the interpretation by the Italian semiotician. The study suggests that the way L. Pirandello discussed on «L'Umorismo» with his contemporary scholars could be manipulative in order to

(Problems of pragmatics linguistics)

Specific features of the comic interpretation in Luigi Pirandello's «L'Umorismo» (in Ukrainian)

[Osoblyvosti interpretacii' komichnogo u praci Lui'dzhi Pirandello «L'Umorismo»]

© Lazer T. V. [Lazer T. V.] lazer.taras@gmail.com

**ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]**

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

realize the author's conception of humour. The results of the study can be used to analyze the characteristics of the comic verbalization in the works by L. Pirandello, as well as for the interpretation of all of his creative works.

Keywords: humour, comic verbalization, scientific discourse, the sense of contradiction, reflection, self-identification.

Вступ

В основу найбільш знакових творів Л. Піранделло лягло авторське потрактування гумору, яке письменник означив у роботі «L'Umoreismo». Саме ця праця, як зазначають провідні дослідники його творчого доробку, є справжнім маніфестом автора в дослідженні поетики гумористичної творчості та явища гумору як такого [7], адже викладені в ній ідеї та проблематика стали невід'ємною частиною його творчості. Поняття гумору стало ключовим в авторській репрезентації комічних явищ та вербалізації комічного.

Актуальність дослідження визначається тим, що у сучасній вітчизняній науці праця Л. Піранделло «L'Umoreismo» ще не була достатньою мірою проаналізована, а в більшості розробок італійських дослідників її обирають за безперечну теоретичну основу для потрактування творів автора і не піддають належній критиці. Однак дослідження особливостей вербалізації комічного у творах письменника неможливе без всеохопного аналізу та критичної оцінки його визначення понять комічного та гумористичного.

Метою дослідження є розкрити особливості потрактування Л. Піранделло понять комічного та гумористичного, окресленого у праці «L'Umoreismo», а також здійснити критичний аналіз авторського підходу до дефініції означених понять.

Об'єктом дослідження є теоретична концепція комічного Л. Піранделло.

Предметом дослідження є особливості авторського потрактування поняття комічного та гумористичного, викладеного у праці «L'Umoreismo».

Матеріалом дослідження обрано хронологічно останню доповнену редакцію теоретичного напрацювання Л. Піранделло «L'Umoreismo», у якому надано визначення комічного та окреслено авторське розуміння поняття гумору.

Під час аналізу концепції гумору Л. Піранделло було використано наступні **методи дослідження**: *критичний аналіз* наукової літератури з теорії комічного; *зіставний аналіз* для виявлення характерних особливостей авторського розуміння категорії комічного; *порівняльний метод* застосовувався при розгляді різних підходів до критичного аналізу авторської теорії.

Наукова новизна полягає в тому, що в роботі вперше у вітчизняній науці здійснено спробу комплексного аналізу базової наукової праці Л. Піранделло, у

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINGVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

якій відображено прагматичні аспекти вербалізації комічного у творчості письменника.

Основний зміст

Уперше напрацювання «L'Umorismo», яке сам Л. Піранделло підписав «saggio» (що може перекладатися як «есе», «трактат», «опус» чи навіть «монографія»), згідно з офіційною бібліографією, було опубліковано наприкінці 1908 року [6], хоча Анджело Пупіно стверджує, що твір видавався у 1909 році [7, с. 9], а Леоне де Кастріс – що у 1906 [2, с. 66]. У 1920 році після критики «L'Umorismo», яку висловив зокрема Бенедетто Кроче [4], Л. Піранделло опублікував розширений варіант праці, на який і робитимуться покликання надалі.

Праця «L'Umorismo» складається з двох частин. У першій Л. Піранделло вдається до аналізу власне слова «гумор» та описує різноманітні підходи до його визначення в діахронному аспекті, а також дає власну дефініцію комічного в цілому. Як і більшість дослідників, Л. Піранделло схильний до визначення цього поняття як такого, що будується на зовнішній суперечливості. Л. Піранделло, зокрема, зазначає, що комічне засновується на *avvenimento del contrario*, тобто на суперечливій події чи факті.

Водночас він підкреслює, що гумор є «у найменших виняткових висловлюваннях – однаковою мірою як в античних, так і в сучасних; у кожній країні; і гумор не є прерогативою тієї чи іншої національності, того чи іншого часу. Гумор є продуктом особливого природного стану, глибинного психологічного процесу, який міг відбутися як із велемудрим Сократом у Давній Греції, так і з сучасним італійським поетом Алессандро Мандзоні» [9, с. 113].

Друга частина праці називається «Суть, ознаки та матерія гумору», і в ній визначено концепцію гумору Л. Піранделло. Критичне ставлення до життя пов'язується автором із поняттями ірраціональності та неможливості самоідентифікації. Життя кожної людини не є винятковим, оскільки «через спонтанну внутрішню штучність, через потаємні схильності чи несвідому імітацію ми бачимо себе неосмислено та не в такому вигляді, який ми маємо по суті. І ми мислимо, діємо, живемо за цією, хоч і щирою, однак фіктивною інтерпретацією самих себе» [9, с. 154]. Міркування Л. Піранделло ґрунтуються на уявленні автора про соціальне життя як про суспільну угоду на обман у сприйнятті суперечливих фактів та відчуттів, замість безпосереднього експліцитного прийняття як даність контрасту та незгоди. І що далі люди ведуть «війну за життя», то більшою стає необхідність у взаємному обмані.

(Problems of pragmatics linguistics)

Specific features of the comic interpretation in Luigi Pirandello's «L'Umorismo» (in Ukrainian)
[Osoblyvosti interpretacii' komichnogo u praci Lui'dzhi Pirandello «L'Umorismo»]

© Lazer T. V. [Lazer T. V.] lazer.taras@gmail.com

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]<http://philology.knu.ua/node/318>

Автор порушує питання самоідентифікації через інших і доходить висновку, що все, що людині відомо про себе, є лише малою частиною знань про те, якою вона є насправді: «у персональній свідомості міститься також колективна свідомість, яка чинить вплив на несвідоме конкретної особи». Внаслідок цього «ми уподібнюємось чи розподібнюємось з собою, свідомість щонайменше роздвоюється» [9, с. 157]. Автор наголошує на тому, що людська душа / свідомість не є одиничною, індивідуальною. Людську онтологію Л. Піранделло сприймає як «постійний потік, який ми намагаємося зупинити та зафіксувати у статичні форми, що детермінуються як зсередини, так і ззовні». Ці форми, у яких людина закріплює «потік», – це «концепти, поняття, ідеали, з якими ми хочемо бути з'єднаними, це усі фікції, які ми собі створюємо, [...] але всередині нас потік триває, і в буремні моменти, підкріплені цим потоком, всі наші фіктивні форми сходять нанівець» [9, с. 159].

Л. Піранделло припускає, що усвідомлення обману досягається через механізми рефлексії: «вона в усьому оприявлює штучні чи фіктивні конструкції відчуттів і через гострий, тонкий та дотепний аналіз ці конструкції руйнує чи декомпонує: усі уявлення про відчуття, кожну фікцію ідеального, кожну видимість реальності, кожну ілюзію» [9, с. 164].

Творець гумору вловлює спонтанні фікції, які кожен про себе мислить. За Л. Піранделло, гуморист підкреслює штучність такої «боротьби життя» і без агресії розважається зриванням масок. Світ і люди в такому процесі постають «не зовсім вже голими, але в самій лише сорочці» [9, с. 164].

В естетичному процесі для митця-гумориста подібні усвідомлення відбуваються через рефлексію. Беземоційний аналіз, декомпонування образів передбачають sentimento del contrario, тобто відчуття суперечливості, на відміну від комічного, у якому є лише факт суперечливості. Це відчуття не є опозицією до рефлексії, а опозицією протилежних відчуттів. Рефлексія ж передбачає механізм діалектичного роздвоєння відчуття і в естетичному творі не може бути результатом діяльності свідомості: «Рефлексія, про яку я веду мову, це не протиставлення свідомого спонтанному. Це своєрідна проекція активності фантазії: вона народжується завдяки уяві, як тінь – завдяки тілу; і надихається вона насправді тим, що я називаю відчуттям суперечливості» [9, с. 142].

За Л. Піранделло, гумористичний твір народжується в позбавленій ілюзій свідомості і розвивається через проживання «відчуття суперечливості», автор-гуморист не тікає від критичності реальності, а вкорінюється в неї через її відтворення [8, с. 120]. Гуморист знає, що «звичні події, усталені істини, життя в цілому – настільки різноманітне та складне – вони сутнісно суперечать

© Лазер Т. В. [Лазер Т. В.] lazer.taras@gmail.com

Особливості інтерпретації комічного у праці Луїджі Піранделло «L'Umoreismo» (Українською) [Особенности интерпретации комического в труде Луиджи Пиранделло «L'Umoreismo»] (На укр. яз.)

(Проблеми прагматики [Проблеми прагматики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINGVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

спрощеним ідеалам, а отже спонукають до дії, навіюють думки та відчуття, протилежні до усталеної гармонійної логіки фактів та подій, висловлених звичайними письменниками [...] Гумористичні твори складні, уривчасті і сповнені постійних відхилень» [9, с. 167].

Хронологічно першим мислителем, який здійснив критичний огляд праці Л. Піранделло, був Бенедетто Кроче. Саме через його критику автор був вимушений опублікувати додатковий розширений варіант «L'Umorismo».

Ще у 1902 році Б. Кроче красномовно вводить поняття гумору до розділу «Псевдоестетичні поняття» [4, с. 279]. Учений вказує на абсолютну неможливість точного визначення категорії гумору, оскільки його межі закладено в понятті симпатії, що не може бути поняттям естетики, а є складовою психологічних досліджень. Гумор «це винятково назва певної групи репрезентацій, які неможливо відділити від явища, із яким вони пов'язані. Він лише описує та підкреслює нескінченні прояви людської душі» [4, с. 291].

Полемізуючи з Л. Піранделло, він вказує на те, що автор фактично вивів гумор на вищий за усе мистецтво рівень, чи ж узагалі протиставив його мистецтву, що є нелогічним та недоречним у випадку з «псевдоестетичним поняттям» [3, с. 43-48].

Б. Кроче також іронічно поставився до позицій Л. Піранделло щодо ролі рефлексії в гуморі. Не без долі істини критик заперечує думку Л. Піранделло про те, що рефлексія є дистинктивною характеристикою гумористичного мистецтва, адже може бути присутньою як у комедії, так і в трагедії. Разом з тим виникає дилема: рефлексія, що не є складовою творчості, стає критикою, а, отже, ніяк не гумором [3, с. 45]. Л. Піранделло у звичній художній манері аргументує концепцію запереченням заперечення, стверджуючи, що якщо є письменники-гумористи та гумористичні твори, то відповідно явище гумору заперечити неможливо.

У цілому ця полеміка була беззмістовним запереченням один одному без можливості дійти висновку [8, с. 134]. Доречно припустити, що з точки зору Л. Піранделло ця дискусія була безпосередньою об'єктивацією власної гумористичної концепції в науковому та псевдонауковому дискурсі.

Та найбільш повною та обґрунтованою критикою гумористичної концепції Л. Піранделло є інтерпретація, здійснена У. Еко у статті «Pirandello ridens» [5, с. 261-271]. Сучасний семіотик підкреслює, що за філософсько-естетичною логікою Л. Піранделло поступився Б. Кроче, який, однак, за іронічним висловлюванням У. Еко, «був справжнім майстром у тому, щоб збуватися проблем, називаючи їх псевдо-проблемами; так він міг постулювати лише

(Problems of pragmatics linguistics)

Specific features of the comic interpretation in Luigi Pirandello's «L'Umorismo» (in Ukrainian)
[Osoblyvosti interpretacii' komichnogo u praci Lui'dzhi Pirandello «L'Umorismo»]

© Lazer T. V. [Lazer T. V.] lazer.taras@gmail.com

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

питання, на які уже знайшов відповідь». Когнітивний конфлікт мислителів і базувався на тому, що Л. Піранделло, на противагу Б. Кроче, постулював лише ті питання, на які знайти відповіді було неможливо. За Л. Піранделло, перевага проблеми комічного в тому, що вона завжди заводиться у глухий кут будь-якого філософа [5, с. 261].

У. Еко пропонує три прочитання тексту Л. Піранделло:

1. Неточне і помилкове визначення гумору.

У. Еко наголошує на тому, наскільки велике текстове навантаження у Л. Піранделло отримують різноманітні трактування гумору та комічного та їх застосування в італійській літературі. Це, на думку критика, є свідченням відсутності чіткого об'єкта дослідження у самого автора. «Він починає говорити про гумор і дає визначення комічного; говорить потім про комічне, а опиняється в руках іронії. У другій частині намагається здійснити теоретичну систематизацію. Коли ж видається, що він ось-ось її досягне, то дає визначення зовсім іншому – Мистецтву та Життю в цілому» [5, с. 263]. Це досить точне означення категоріальної скрути Л. Піранделло, імовірно, пов'язане з когнітивною налаштованістю автора на вільний художній стиль, а не на серйозний та точний науковий дискурс.

Рефлексія (чи свідомість) у Л. Піранделло блокує фантазію, переслідує її. Вона експліцитно втручається в процес, «декомponує педантично та аналітично» [5, с. 263]. Згідно з тлумаченням У. Еко, Л. Піранделло надає рефлексії значення дзеркала, яке обмежує свободу творчого процесу критичним самоконтролем.

Як уже зазначалося, для Л. Піранделло комічне народжується від avvenimento del contrario. Його бачення комічного подібне до класичних теорій, зокрема, Аристотеля, для якого комічне – це дещо помилкове, що оприявлюється внаслідок низки перипетій, які змінюють звичний порядок речей; для Канта сміх народжується, коли стверджується абсурдна ситуація, яка повністю нівелює наші очікування [5, с. 264]. Але для сміху за такої «помилки» необхідно, щоб її результат не зачіпав того, хто сміється. Ідеться про основу комічного, яка полягає у внутрішньому відчутті вищості, а не в суперечливому факті, який є лише імпульсом до сміху.

Л. Піранделло в якості прикладу гумористичного потрактування описує літню жінку, яка накладає на себе багато макіяжу, одягається, як молода дівчина, і фарбує волосся. Письменник стверджує: «я проживаю той факт (avvenimento), що ця пані має протилежний вигляд до того, який би мала мати поважна синьйора» [9, с. 135]. Автор наголошує, що таке проживання суперечності (комічне) може трансформуватися в відчуття суперечності (гумористичне) через механізм

© Лазер Т. В. [Лазер Т. В.] lazer.taras@gmail.com

Особливості інтерпретації комічного у праці Луїджі Піранделло «L'Umore» (Українською) [Особенности интерпретации комического в труде Луиджи Пиранделло «L'Umore»] (На укр. яз.)

(Проблеми прагматики [Проблеми прагматики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINGVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

рефлексії. Саме оцінка / рефлексія стимулює до втрати відчуття власної вищості, сміх від комічного інкорпорується у співчуття і стає гумористичною посмішкою. Іншими словами, для того, щоб перейти, за Л. Піранделло, від проживання суперечності (комічне) до відчуття суперечності (гумор), необхідно відмовитися від окремішності та вищості, тобто від базових класичних характеристик комічного [5, с. 265].

Умберто Еко таким чином науково стилізує визначення Л. Піранделло: «Гумор, з одного боку, виявляється при прагненні зрозуміти, переосмислити та пояснити комічну ситуацію. Або ж, з іншого, коли ми передбачаємо можливість комічної ситуації, усвідомлюючи при цьому, що наша система очікувань може щомиті бути порушена» [5, с. 265]. У такій дуальній дефініції чітко прослідковується іронічна настроєвість власне Умберто Еко стосовно теорії Л. Піранделло, оскільки він зумисно ускладнює концептосферу, енантіологічно подаючи її як спрощену.

Італійський семіотик доречно підкреслює також, що Л. Піранделло припускається логічного розходження, коли намагається аргументувати власні висновки через суперечність, «пояснюючи сміх плачем, комедію – трагедією» [5, с. 266]. Однак У. Еко у прагненні спростувати гумористичну концепцію Л. Піранделло сам припускається помилки, стверджуючи, що гумор покликаний відновити відчуття вищості та відірваності від факту, адже Л. Піранделло стверджував, що така «відірваність» є сферою чуттєвого, навіть світоглядного, а не когнітивного досвіду. Не можна, звісно, й погодитися з Л. Піранделло, який фактично пропонує шостим чуттям митця вважати почуття гумору в означеному вузькому потрактуванні.

Цікавими є також припущення У. Еко щодо трьох типів гумору. У першому різновиді воно постає як комічне у персональному дзеркалі (рефлексії) [5, с. 266]. Йдеться про емпатичне перенесення імовірного чуттєвого досвіду, який має комічний вигляд, на власну картину світу, що порушує базову категорію комічного, а саме – алієнацію, відсторонення від об'єкту висміювання, і самоідентифікацію з цим об'єктом.

У другому типі гумору у трактуванні У. Еко є прагнення особистості зрозуміти об'єкт комічного, однак без алієнації, а, отже, смішне стає гумористичним внаслідок раціонального переосмислення факту як такого.

І третій тип гумору, якого, на думку У. Еко, Л. Піранделло не подає експліцитно, – це відсторонення від самого себе шляхом спостереження екстеріорних факторів. Такий механізм передбачає споглядання себе зі сторони як актора, що грає: «Я використовую рефлексію як дзеркало, реальність – як

(Problems of pragmatics linguistics)

Specific features of the comic interpretation in Luigi Pirandello's «L'Umorismo» (in Ukrainian)
[Osoblyvosti interpretacii' komichnogo u praci Lui'dzhi Pirandello «L'Umorismo»]

© Lazer T. V. [Lazer T. V.] lazer.taras@gmail.com

**ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]**

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

дзеркало рефлексії: дзеркало дзеркала як дзеркало дзеркала дзеркала» [5, с. 267]. Попри цілковиту слухність та доречність таких висновків, У. Еко, на відміну від Л. Піранделло, все ж експліцитно об'єктивує у науковому дискурсі власну гумористичність гумористичного потрактування гумору Л. Піранделло.

2. Визначення поетики Піранделло.

У. Еко, як і Б. Кроче, стверджує, що Л. Піранделло пояснює гумор як спосіб розбити усталені риторичні схеми та правила, однак разом із тим концепція піранделлівського гумору є так само встановленням нових правил та кодів, що уподібнює його з мистецтвом в цілому. За Л. Піранделло, життя є невинним потоком, і його фіксація в будь-якій формі мистецтва призводить до редукації. Однак так само відбудеться й у випадку з гумором, якому Л. Піранделло надав тих самих властивостей, алогічно стверджуючи, що гумор руйнує звичні схеми [5, с. 267]. Однак сутнісно це визначення не різниться від загальноновживаного визначення мистецтва, яке прагне зобразити подвійність та позбутися системи надлишковостей і нав'язаних кодів. «Визначення гумору Піранделло – це справжнє і єдине визначення мистецтва в цілому» [5, с. 268].

3. Гротескна драма неможливого визначення.

Для Л. Піранделло рефлексія є таким механізмом, який декомпонує абсолютно всі логічні умовиводи та звичні схеми. «Піранделло ніби пародіює (несвідомо) три чверті всієї сучасної філософії. Та разом з тим, філософ Піранделло – це не Ніцше і не Хайдеггер» [5, с. 269]. Логіка Л. Піранделло вчергове порушується, адже він намагається пояснити (надати форму) тому, що, за його уявленням, будь-яку форму руйнує і зриває всі попередні маски.

Причини сміху є ідентичними до причин, через які плачуть, оскільки гумор «оголює життя», показуючи його трагічну мізерність, а отже комічне й гумористичне не існують, а якщо існують, то є трагічними. «Гумористичним видається підхід Піранделло до визначення гумору через його протилежність» [5, с. 270].

Весь трактат Л. Піранделло в такому випадку зводиться до того, що людина не має жодної підстави для сміху або що вона сміється виключно з надзвичайно сумних причин. «Можливо, саме тому людина викликає сміх? Однак якщо це висновок Піранделло, то він мав би підписати свій твір не як трактат про гумор, а як трактат про чергову особисту драму (гумористичну?)» [5, с. 270].

У цілому, Умберто Еко зумисно перенасичує свій текст науковою лексикою, намагаючись обґрунтувати помилковість припущень та логіки Л. Піранделло. Італійський семіотик обігрує поняття гумору гумористично, однак дотримуючись

© Лазер Т. В. [Лазер Т. В.] lazer.taras@gmail.com

Особливості інтерпретації комічного у праці Луїджі Піранделло «L'Umoreismo» (Українською) [Особенности интерпретации комического в труде Луиджи Пиранделло «L'Umoreismo»] (На укр. яз.)

(Проблеми прагматики [Проблеми прагматики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINGVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

науковості дискурсу. Він нашаровує нові потрактування гумору на вже надані, хоч і не цілком логічні, висновки Л. Піранделло.

Умовиводи У. Еко та Л. Піранделло є оригінальними лише частково і передусім завдяки термінологічній базі. Адже потрактування гумору як сміху, що детермінується екзистенційним переживанням індивіда, узагальнено висловив ще Демокрит у V-IV ст. до н.е.: «Я сміюся лише з одного: з людини, що сповнена божевілля, що цурається правильних вчинків, що займається непотрібними вигадками і яка зі стражданням переживає найтяжчу працю без будь-якої користі» [1, с. 8].

Висновки

Отже, у теоретичній праці Л. Піранделло «L'Umoreismo», яка відіграла суттєву роль у творчому становленні письменника, автор зумів окреслити основні способи репрезентації комічного у власній творчості. У першій частині він дав загальне визначення поняття комічного, яке, на його думку, вибудовується на avvenimento del contrario, тобто на суперечливому факті.

У другій частині Л. Піранделло здійснив спробу пояснити власне бачення гумору, зокрема через поняття ірраціональності та неможливості самоідентифікації. На думку письменника, будь-які форми, у яких людина намагається закріпити власне існування, є хибними і сутнісно заперечують людську природу. Усвідомлення такого стану речей відбувається через механізм рефлексії, яка позбавляє ілюзорності бачення і водночас через рефлексію та декомпонування образів призводить до sentimento del contrario, тобто відчуття суперечливості, що лежить в основі гумору.

За У. Еко, потрактування гумору Л. Піранделло слід сприймати або як неточне і помилкове визначення, або як визначення поетики автора, або як зумисну маніпуляцію на понятті, яке неможливо визначити.

Аналіз «L'Umoreismo» дав можливість виявити суттєві теоретичні неточності та алогічні висновки, які робить автор. Можна припустити, що Л. Піранделло навмисно наводив помилкові судження з метою долучити до дискусії якомога ширше коло науковців і, довільно заперечуючи їхні аргументи, намагався довести до абсурду будь-які спроби критичного аналізу його роботи.

Розуміння гумору Л. Піранделло є точним лише до певної міри. Спостереження щодо природи гумору як сміху з себе через споглядання себе через інших є доречним потрактуванням для інтерпретації творів Л. Піранделло, оскільки у більшості з них ця концепція тією чи іншою мірою вербалізується, незважаючи на те, що сам автор такого означення в своєму теоретичному напрацюванні не надав.

(Problems of pragmatics linguistics)

Specific features of the comic interpretation in Luigi Pirandello's «L'Umoreismo» (in Ukrainian)

[Osoblyvosti interpretacii' komichnogo u praci Lui'dzhi Pirandello «L'Umoreismo»]

© Lazer T. V. [Lazer T. V.] lazer.taras@gmail.com

Перспективи подальших наукових розвідок

Результати дослідження можуть бути використані у подальших наукових роботах, присвячених як інтерпретації творчості Л. Піранделло в цілому, так і аналізу проявів комічного та гумористичного в його творчості. Крім того, сам спосіб ведення автором дискусії із сучасними йому науковцями можна розглядати в проекції безпосередньо на науковий дискурс в творчості італійського письменника.

Література

1. Сычев А. А. Природа смеха или философия комического / А. А. Сычев. – Саранск: Изд-во Мордов. Ун-та, 2003. – 176 с.
2. Castris L. de. Storia di Pirandello / Leone de Castris. – Roma-Bari: Editori Laterza, 1992. – 200 p.
3. Croce B. L'Umorismo di Luigi Pirandello / Benedetto Croce // Conversazioni critiche / Benedetto Croce. – Bari: Laterza, 1939. – (1). – P. 43–48.
4. Croce B. Problemi di estetica / Benedetto Croce. – Bari: Gius. Laterza e figli, 1966. – 517 p.
5. Eco U. Sugli specchi e altri saggi / Umberto Eco. – Milano: Bompiani, 1990. – 376 p.
6. Pirandello L. L'Umorismo: saggio / Luigi Pirandello. – Lanciano: R. Carabba, 1908. – 187 p.
7. Pupino A. Pirandello poetiche e pratiche di umorismo / Angelo Raffaele Pupino. – Roma: Salerno Editrice, 2013. – 335 p.
8. Vicentini C. L'estetica di Pirandello / Claudio Vicentini. – Milano: U. Murcia & C, 1970. – 262 p.

Джерельна база

9. Pirandello L. L'Umorismo / Luigi Pirandello. – Milano: Arnoldo Mondadori Editore, 1986. – 170 p.

References

1. Sychev A. A. *Priroda smeha ili filosofija komicheskogo* [The nature of laughter or the philosophy of the comic]. Saransk, Mordovia University, 2003, 176 p.
2. Castris L. de. *Storia di Pirandello*. Rome-Bari, Editori Laterza, 1992, 200 p.
3. Croce B. *L'Umorismo di Luigi Pirandello*. Bari, Laterza, 1939, vol. 1, pp. 43–48.
4. Croce B. *Problemi di estetica*. Bari, Gius. Laterza e figli, 1966, 517 p.
5. Eco U. *Sugli specchi e altri saggi*. Milano, Bompiani, 1990, 376 p.
6. Pirandello L. *L'Umorismo: saggio*. Lanciano, R. Carabba, 1908, 187 p.
7. Pupino A. *Pirandello poetiche e pratiche di umorismo*. Roma, Salerno Editrice, 2013, 335 p.
8. Vicentini C. *L'estetica di Pirandello*. Milano, U. Murcia & C, 1970, 262 p.
9. Pirandello L. *L'Umorismo*. Milano, Arnoldo Mondadori Editore, 1986, 170 p.